

De Tinkoerier

2
2020

Nederlandse TinVereniging

OPRICHTING 27 MAART 1993

BESTUUR NEDERLANDSE TINVERENIGING

J.F.H.H. Beekhuizen	Voorzitter
Mevr. L. Timmermans	Secretaris
L. Groen	Penningmeester
H. Bracht	Bestuurslid
E.A. Erenst	Bestuurslid
H.B. van Wijk	Bestuurslid

BESTUUR STICHTING NEDERLANDSE TINBIBLIOTHEEK

H.B. van Wijk	Voorzitter-Bibliothecaris
Mevr. L. Timmermans	Secretaris
L. Groen	Penningmeester
J.F.H.H. Beekhuizen	Bestuurslid
H. Bracht	Bestuurslid
E.A. Erenst	Bestuurslid

ERELEDEN

A.A. Kooyman
H.B. van Wijk
J.F.H.H. Beekhuizen, erevoorzitter

REDACTIE DE TINKOERIER

J.F.H.H. Beekhuizen	Redacteur lay-out
E.A. Erenst	Medewerker
A. van Griensven	Medewerker

ADRES SECRETARIAAT

Julianaweg 314
3523 XK Utrecht
E-mail: ntvsecretariaat@gmail.com

ADRES REDACTIE

Nieuwe Spiegelstraat 49
1017 DD Amsterdam
E-mail: info@janbeekhuizen.nl

ADRES PENNINGMEESTER

Geerweg 6
2731 BA Benthuisen
E-mail: groen@aeto.nl

BANKRELATIE

IBAN: NL67 INGB 0004 3826 32
Swiftadres: INGBNL 2A

WEBSITE

www.nederlandsetinvereniging.nl
www.tinvereniging.nl

ISSN: 1380-108

Inhoudsopgave van de Tinkoerier

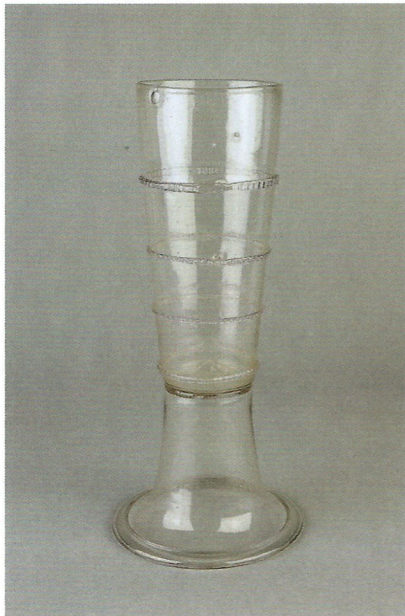
Voorwoord	50
J.F.H.H. Beekhuizen	
Literatuur over tin	54
H.B. van Wijk	
Beschilderde porseleinen bouillonpotten	57
J.F.H.H. Beekhuizen	
Van peperstrooiers naar suikerstrooiers	72
E. A. Erenst	
Joseph Giroldi, tinnenlepelgieter te Groningen	77
J-P. Wortelboer	
Merk gevonden	81
J.F.H.H. Beekhuizen	
Nederlandse merken met stadspoorten	88
A. Korstjens	
Wrak OB71	90
A. Vos	
Oproep aan de lezers	92

Afb. 1. Stilleven van Jan Jansz van de Velde III

Afb. 2. Merk

Afb. 3. Pasglas

Nu we nog volop in de corona-pandemie zitten, waar voorlopig ook nog geen einde aan lijkt te komen, zullen de bijeenkomsten in 2021 waarschijnlijk geen doorgang vinden. In ieder geval de voorjaarsbijeenkomst in Paterswolde staat nog op losse schroeven. Toch gaan Erik Erenst en ik in januari de besprekingen hervatten. Laat ons hopen dat we dan toch weer bij elkaar kunnen komen.

Zoekend op internet naar zeventiende-eeuwse schilderijen met tin stuitte ik op een 1647 gedateerd stilleven van Jan Jansz van de Velde III in het Rijksmuseum Amsterdam (SK-A-2362) met een liggende kan van het veel voorkomende Amsterdamse type (afb. 1). Nu zijn er op veel schilderijen tinnen voorwerpen te vinden, maar deze kan laat iets bijzonders zien. De schilder heeft aan de binnenkant van het deksel een merk afgebeeld (afb. 2). De gietersinitialen in het Amsterdamse merk zijn - wat ik ook probeerde met de foto - helaas niet te lezen en valt de maker niet te identificeren. De titel van het schilderij luidt *Stilleven met hoog bierglas*. Het gaat om een zo geheten pasglas, een staafvormig, conisch glas, aan de buitenkant opgelegd met horizontale glazen draden, ringen of maten, op gepaste afstand van elkaar (afb. 3)¹. Die draden werden passen genoemd, vandaar de naam pasglas. Dit soort bierglazen werd graag gebruikt bij drinkspelletjes ter verhoging van de sfeer. Wie aan de beurt was diende het bier op te drinken precies van de ene tot aan de volgende ring. Had je al het nodige op dan werd dat bij elke volgende ring nog moeilijker.

Afb. 4. Amsterdamse kan

Op dit stilleven zien we ook nog een fraaie tinnen schotel. Zoals wel vaker met schilderijen met tin verzuimt men bij de beschrijving ervan de tinnen voorwerpen te noemen. Van de Veldes schilderij vormt daarop geen uitzondering. Het pasglas - in de iconologie een symbool voor de verlokkingen van het leven - mag dan een belangrijker object zijn dan de schotel, voor de kan - Amsterdamse type - geldt dat die net zo belangrijk is als het pasglas (afb. 4 en 5)². Tevens geeft de kan op het schilderij aan dat dit type al voorkomt in de zeventiende eeuw.

NOTEN

1 Collectie Frides Laméris Kunst- en Antiekhandel, Amsterdam

2 Collectie Jan Beekhuizen Kunst- en Antiekhandel, Amsterdam

*Afb. 5. Merk van Andries Jildens, Amsterdam.
Werkzaam 1776 tot omstreeks 1797*

Afb. 6. Bodemvondst kan met Leids merk

Afb. 7. Eenkakig scharnier en huismerk op handvat

Afb. 9. Stadsmerk van Leiden met een zichtbare gietersinitiaal I

Afb. 8. Draairingen bodem

Gegevens Leidse kan

Hoogte: 22,4 cm

Diameter bodem: 9,9 cm

Gewicht: 1253 g

Wie is de tinnegijeter?

Enige tijd geleden werd mij een tinnen kan ter beoordeling aangeboden: een helaas schoon-gemaakte bodemvondst kan met een Leids merk (afb. 6). De kan is horizontaal gegoten en heeft een eenkakig scharnier met een duimrust in de vorm van twee eikels (afb. 7). Het gebogen handvat is bol aan de binnenkant, een kenmerk voor vroege kannen. De kan heeft een vlakke bodem met duidelijke draairingen (afb. 8).

Hij is gemerkt op het deksel met het stadsmerk van Leiden in de vorm van twee gekruiste sleutels en één zichtbare gietersinitiaal I onderin het merk (afb. 9). De initiaal bovenin - tussen de sleutels - is helaas weggesleten. Op het handvat is een huiskerst ingekrast (afb. 7).

In Dubbe - *Nederlandse Tinnegijeters & Tinmerken*³ - zijn wel vijftientig tinnegijeters vermeld waarbij de achternaam met een I – is J - begint. Hebben we dan verder geen enkel houvast? Jawel!

De sleutels hebben op de stam een kleine versiering die we ook vinden bij de afgebeelde merken van Cornelis Jacobse, werkzaam na 1600, NTT, blz. 272, nr. 1979. Of Worbout Janszn, werkzaam omstreeks 1592 tot omstreeks 1603, NTT, blz. 273, nr. 2083. Maar de onderkant van de letter I geeft een aanduiding. Deze onderkant is namelijk iets gesplitst. De vormgeving van het merk doet echter ook weer denken aan Havic Joostensz, die werkzaam was voor en na 1592, NTT, blz. 273, nr. 2117.

Foto's: J.F.H.H. Beekhuizen
m.u.v. schilderij Rijksmuseum

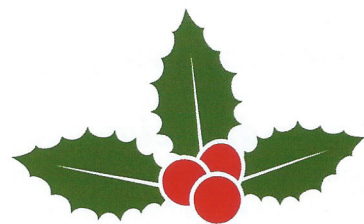
NOOT

3 B. Dubbe e.a. - *Nederlandse Tinnegijeters & Tinmerken* - Amsterdam 2009

Wat vaststaat is in ieder geval de leeftijd van de kan. Op grond van de vormgeving, de horizontale gietnaad, het eenkakig scharnier en de eikels als duimrust is deze kan sowieso iets voor of na 1600 te dateren. Ook het huiskerst draagt bij aan deze datering. Maar met honderd procent zekerheid zeggen wie deze kan gegoten heeft, zit er niet in. Het geeft ook aan dat het gevaarlijk is om zo maar een tinnegijeter aan een merk te koppelen.

Wat is verder bekend? De kan is door de aanbieder gekocht - en u raadt het al - in een kringloopwinkel voor zegge en schrijven één euro!

*Verderop in **de Tinkoerier** staat een oproep om te melden of u in het bezit bent van Utrechts tin.
Ik hoop veel reacties te mogen ontvangen.*

Verder wens ik u namens het bestuur prettige feestdagen. Ook spreek ik de wens uit dat we elkaar volgend jaar in goede gezondheid mogen ontmoeten.

Jan Beekhuizen

Literatuur over tin

Tekst: H.B. van Wijk

Afb. 1. St. Michael's Mount, nu in zee, vroeger Troje op de kust

Lange tijd geleden zwierf Odysseus tien jaar over zee.

Wat weten we daar eigenlijk echt van?

Stelt u zich eens voor dat over de val van Constantinopel (1453) tot voor kort alleen maar mondelinge overleveringen zouden bestaan. Dit keerpunt in de geschiedenis - het einde van het Oost-Romeinse Rijk - zou dan zonder twijfel door vertellingen in ons collectieve geheugen bewaard zijn gebleven. Stel dat deze geschiedenis vervolgens in onze tijd op schrift gesteld zou worden; het ligt voor de hand dat er hier en daar aan de feiten geweld zou

worden aangedaan, deels omdat die feiten mettertijd vervormd raakten, deels omdat een auteur al gauw wat fictie bijmengt om een en ander wat smeugiger te maken.¹

Zo is het met Byzantium niet gegaan, vanaf het begin werd daarover geschreven. Daarentegen is het wel zo gegaan met de Trojaanse oorlog. Toen Homerus daarover als eerste en enige schreef in de achtste eeuw voor Christus (wat eerdere schriftelijke fragmenten daargelaten), was sinds die oorlog net zoveel tijd verlopen als tussen nu en 1453. We moeten dus extra opletten als over die gebeurtenis in de veertiende eeuw voor Christus en over de aansluitende omzwervingen van Odysseus wordt verhaald.

Toch staan in die verhalen feiten die zelfs na vijf à zes eeuwen mondelinge overdracht onvervormd zijn. Het gaat dan om kennis van de Atlantische golfstromen en van hemellichamen, die zeelieden in de praktijk brachten bij het navigeren op zee. Dat men allang ermee bekend was, bewijzen dolmens en megalieten (Stonehenge) van soms wel 8000 jaar oud, die nauwkeurige kennis van de bewegingen in het heelal aantonen.

In zijn boek *Trojaanse tin-oorlog en Odysseus' oceaanroute*² maakt auteur Henk van Oosten aannemelijk dat de omzwervingen van Odysseus, die tien jaar duurden (waarvan hij er acht trouwens bij goddelijke vriendinnen doorbracht), niet op de Middellandse Zee plaatshadden, maar op de Atlantische Oceaan. Van Oosten deed dat door zich in vele wetenschappen te verdiepen, door ter plaatse onderzoek in te stellen en per zeilschip oceaanreizen te maken; hij betoont zich welhaast een *homo universalis* die zijn onderstellingen proefondervindelijk onderbouwt.

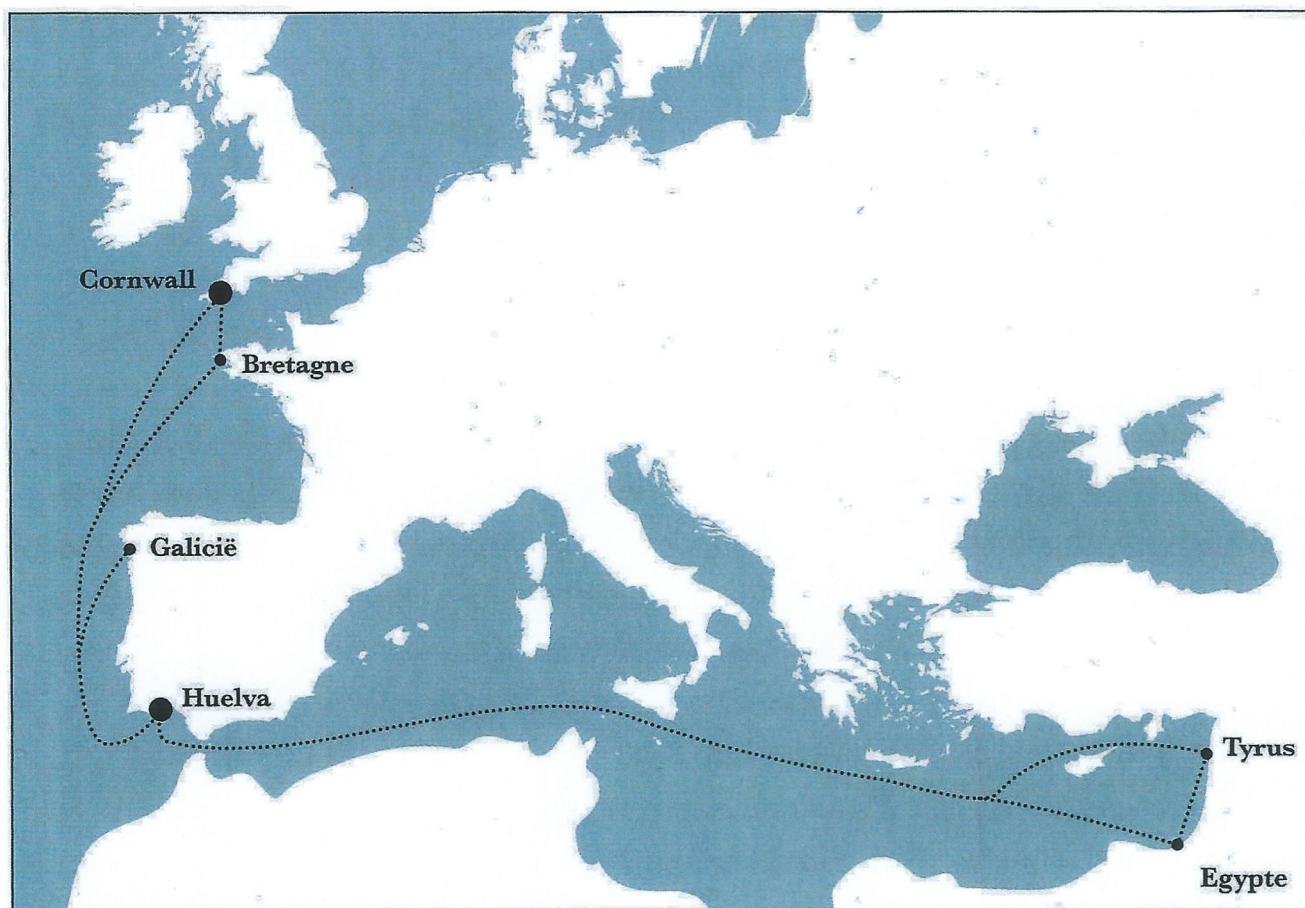
Wat heeft dit met tin te maken? In dat verre verleden volgden drie tijdperken elkaar op: steentijd, bronstijd en ijzertijd. In de bronstijd wist men dat het bijmengen van tin bij koper het veel sterkere brons opleverde. Deze toepassing maakte degenen die tinmijnen bezaten, op het slagveld oppermachtig. Aangezien tin rond 1400 voor Chr. alleen in Cornwall op grote schaal werd gewonnen, lag daar een

Het gaat dan om kennis van de Atlantische golfstromen en van hemellichamen, die zeelieden in de praktijk brachten bij het navigeren op zee.

belangrijk machtscentrum (afb. 1). Dit leidde tot oorlog; al eerder veronderstelden historici dat deze strijd om het bezit van het tinmonopolie de ineenstorting van grote rijken tot gevolg heeft gehad. Het is de auteur I.J. Wilkens die als eerste poneerde dat de aanleiding voor de Trojaanse oorlog de macht over het tin was, dus niet de wraak om de roof van de schone Helena door koningszoon Paris van Troje uit de sponde van haar wettige echtgenoot, de Spartaanse koning Melenaios.³

Van Oosten neemt de suggestie van Wilkens op en situeert Troje in Cornwall. De aanval kwam uit Zuid-Spanje, een plaats ter hoogte van het huidige Huelva ten westen van Gibraltar, dus aan de Atlantische kust (afb. 2). Al vanaf 3000 voor Chr. werd hier op grote schaal goud, zilver en koper gevonden en lokale machthebbers beheersten de handel van daaruit naar het oosten van de Middellandse Zee en naar het noorden langs de Atlantische kust. In Cornwall namen zij tin aan boord. Odysseus was de koning van een van deze zeevarende volkeren.

De locaties worden onderbouwd met talloze aanwijzingen die evenwel alle indirect zijn - hoe kan het anders, zo lang geleden (*if at all* zal een scepticus allicht opmerken). Zo is er in een periode die min of meer samenvalt met de Trojaanse oorlog in de geschiedenis sprake van ontheemde zeevarende

Afb. 2. Knooppunt van de handel tussen de Middellandse Zee en de Atlantische gebieden in de bronstijd

Trojaanse tin-oorlog en Odysseus' oceaanroute

volkeren in het Middellandse Zeegebied; dit kan duiden op volkeren die door (deze?) oorlog aan het zwerven waren geraakt. De machtscentra werden door de Trojaanse oorlog immers of vernietigd of gedecimeerd en de elite vrijwel uitgeroeid zodat lange tijd geen sprake kon zijn van geregelde tinwinning, tinhandel en distributie van tin.

Helaas wordt wèl weerlegd dat Odysseus het jaar dat hij met de godin Circe doorbracht, op het Zeeuwse eiland Schouwen vertoefde. Geopperd is wel dat de naam van de stad Zierikzee een verbastering van die godinnennaam is, zodat ook Nederland onderdeel van de Klassieke Oudheid zou zijn. Anderzijds weten we nu wel de herkomst van de Engelse gewichtsaanduiding *troy*: uit Troje zelf 😊. Alle aanwijzingen in van Oostens boek komen mij authentiek voor, maar daarmee is natuurlijk nog niet gezegd dat via deze of

andere aanwijzingen niet ook andere hypothesen mogelijk zijn. Voor dit stukje is daaraan geen behoefte: de historische wortels van onze vereniging gaan zeker 5000 jaar terug en dat pakt niemand ons af.

ill. uit *Van Oosten*

Afb. 1 p. 80, *afb. 8.4*: Cornwall: St. Michael's Mount, nu in zee, vroeger Troje op de kust.

Afb. 2 p. 50, *afb. 5.2*: Zuid-Spanje: knooppunt van de handel tussen de Middellandse Zee en de Atlantische gebieden in de bronstijd.

NOTEN

- 1 Vergelijk Mika Waltari, *De zwarte engel*, Utrecht 1958, *Zwarte beertjes* 109 met: Steven Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge 1990.
- 2 Henk van Oosten, *Trojaanse tin-oorlog en Odysseus' oceaanroute | 1400 BC: Einde bloeiende Atlantische cultuur*, Brave New Books, 2019, ISBN 978 94021 42624, € 24,50. Het boek is voortreffelijk geïllustreerd.
- 3 L.J. Wilkens, *Waar Troje eens lag*, uitg. Chaironeia, Leeuwarden 2014, € 29,90.

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

Tekst en foto's: J.F.H.H. Beekhuizen

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

In 19e en 20e-eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling staat dat de tinnen bouillonpot in de tweede helft van de negentiende eeuw werd vervangen door porseleinen exemplaren. Het was de Duitse chemicus Julius Liebig (1803 - 1873) die de werking van bouillon onderzocht en wees op zijn gunstige uitwerking voor zieken¹.

Toch werd na verloop van tijd gevreesd voor de giftigheid van het lood in de legering. Hoe klein de toevoeging van lood ook mocht zijn, men ging voor de bouillonpot over op het gebruik van andere materialen, zoals porselein en geëmailleerd metaal. De porseleinen sustenteur werd een massaproduct. Toen deze niet langer werd gebruikt, bleven diverse firma's met een voorraad achter. Iemand moet op het idee zijn gekomen zijn om ze voor een ander doel te gaan gebruiken, namelijk als tabakspot. Het binnendecksel kwam ook van pas omdat deze een snelle uitdroging tegenhield.

In het eerdergenoemde boek staat één porseleinen exemplaar afgebeeld op blz. 143. De beschrijving vermeldt dat dit tot dan toe het enige exemplaar is². Dat was in 2006. Nu veertien jaar later laten wij nog vijf prachtige exemplaren zien. Met andere woorden: we hebben in veertien jaar vijf nieuwe porseleinen beschilderde exemplaren kunnen vergaren.

Voor diegenen die niet op de hoogte zijn van het gebruik van de bouillonpot, hierbij een korte samenvatting.

De officiële benaming voor dit object luidt:
Pot à bouillon - Pot à consommé - Pot à jus - Sustenteur - Marmite Américaine.

Zij werden gebruikt om er een krachtige bouillon in te maken. Hiervoor nam men mager vlees, het wit van de prei en wortel. Zonder water eraan toe te voegen ging de bouillonpot minimaal vier uur au-bain-marie. Daarna werd de bouillon op smaak gebracht met wat peper en zout. De bouillonpot is te vinden met een inhoud variërend van 500 gram tot 2 kilo³.

De inhoud wordt meestal aangegeven op het deksel of aan de buitenkant van de bodem door middel van de getallen 1 tot en met 5. Het gebruik vond zowel in huishoudens plaats als in instellingen zoals zieken- en verpleeghuizen.

De deksels

De porseleinen bouillonpotten zijn van latere datum dan de tinnen. Toch vinden wij deksels op porseleinen exemplaren met merken van firma's die een grote productie hadden van tinnen exemplaren. Zij hebben mogelijk de productie van tinnen deksels voortgezet ten behoeve van de porseleinen exemplaren. Met andere woorden: bij de productie van de porseleinen exemplaren heeft men rekening gehouden met de afmetingen van de tinnen deksels.

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

Afb. 1

Hoogte: 13,1 cm
Diameter standing: 9,0 cm

Literatuur:

J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 148 t/m 151, afb. 65.

Literatuur merk:

Tardy - Poinçons d'Étain, Parijs 1968, blz. 190.
J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 112, 115 en 149.

Mijn eerste exemplaar

Afb. 1 | Bouillonpot met tinnen deksel

Scharnierend handvat. Binnendeksel ontbreekt.
Drie gaten in de standing.
Porcelaine de Paris. Florale decoratie met opschrift TABAC.
Aan de buitenkant van de bodem op het glazuur een signatuur in de vorm van een fleur de lis, de initialen CA en het jaartal MDCCCL. Onder glazuur nummer 1.

Gemerkt aan de bovenkant van het handvat: aan de ene kant plaatsnaam PARIS en aan de andere kant de initialen AL voor firma Laveur, Parijs, werkzaam 1909 - 1958.

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

Afb. 2

Hoogte: 14,5 cm
 Diameter standing: 8,2 cm

Literatuur merk:

Tardy - Poinçons d'Étain, Parijs 1968, blz. 58.
 J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 103, 104 en 107.

Afb. 2 | **Bouillonpot met tinnen deksel**

Scharnierend handvat. Porseleinen binnendeksel.
 Drie gaten in de standing.
 Porcelaine de Paris. Florale decoratie met opschrift
 TABAC.

Gemerkt op het deksel: merk in de vorm van een stier
 naar rechts met MARQUE DEPOSEE voor Toureau,
 Chimène en Barret, Parijs omstreeks 1902. MEDAILLE
 D'OR en twee over elkaar geslagen merken met tekst
 EXPOSITION D'HYGIENE en PARIS 1888.

Verder een ingeslagen merk BREVETE en de letters S.T
 en S.G.D.G. Eveneens op het deksel ingeslagen
 inhoudsnummer 2.

Aan de buitenkant van de bodem onder glazuur:
 merk in de vorm van een stier met MARQUE DEP.

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

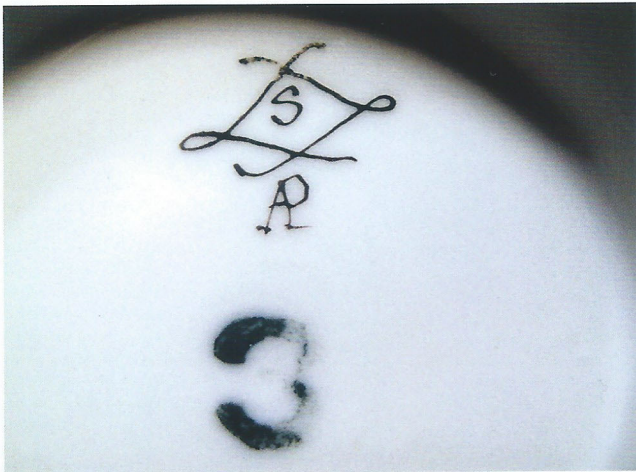
Afb. 3

Hoogte: 16,0 cm
Diameter voet: 8,9 cm

Literatuur merk:

Tardy - Les Étain Français, Parijs 1959, blz. 84 en 100
Tardy - Poinçons d'Étain, Parijs 1968, blz. 44 en 191
J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 28, 31, 43 en 44.

Afb. 3 | **Bouillonpot met tinnen deksel**

Scharnierend handvat. Porseleinen binnendeksel.
Drie gaten in de standring.
Porcelaine de Paris. Florale decoratie met opschrift
TABAC.

Aan de buitenkant van de bodem onder glazuur
inhoudsnummer 3. Verder de signatuur van de
decorateur met de initialen S en AP.

Gemerkt op het deksel: ovaal merk met plaatsnaam
PARIS en initialen A.P voor Alphonse Perrault, Parijs,
meester 1778. De tinnegieterij wordt in 1883 verkocht
aan Jean-Baptiste Anthoine, wiens zoon in 1887 de
zaak overneemt. In 1900 ontvangt hij *Le médaille d'or*.
Hij overlijdt in 1917 en zijn weduwe en dochter zetten
de zaak voort tot de opheffing in 1946.

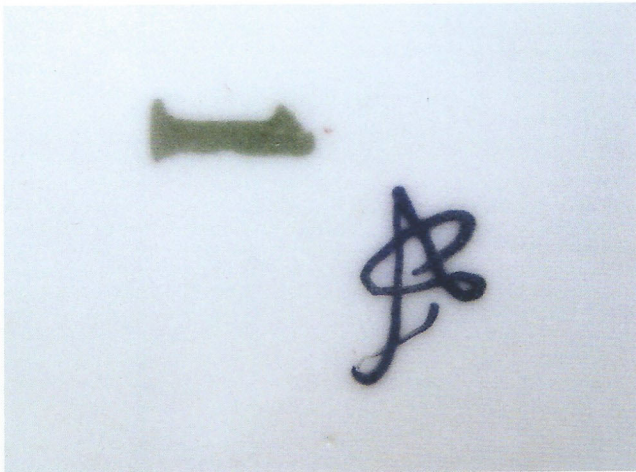
Beschilderde porseleinen bouillonpotten

Afb. 4

Hoogte: 13,5 cm
Diameter standing: 8,6 cm

Afb. 4 | **Bouillonpot met tinnen deksel**

Porseleinen binnendeksel.
Drie gaten in de standing.
Porcelaine de Paris. Florale decoratie met opschrift
TABAC.
Aan de buitenkant van de bodem onder glazuur
inhoudsnummer 1. Verder de signatuur van de
decorateur met de initialen AP.

Het deksel is niet gemerkt⁴.

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

Afb. 5

Hoogte: 15,2 cm
 Diameter standing: 8,5 cm

Literatuur merk:

Tardy - Poinçons d'Étain, Parijs 1968, blz. 190.
 J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 112, 115 en 149.

Afb. 5 | Bouillonpot met tinnen deksel

Scharnierend handvat. Porseleinen binnendeksel.
 Drie gaten in de standing.
 Porcelaine de Paris. Florale decoratie met opschrift TABAC.
 Aan de buitenkant van de bodem onder glazuur inhoudsnummer 2⁵, geplaatst over nummer 1. Verder de signatuur van de decorateur met de initialen AP.

Gemerkt aan de bovenkant van het handvat: aan de ene kant plaatsnaam PARIS en aan de andere kant de initialen AL voor firma Laveur, Parijs, werkzaam 1909 - 1958.

Beschilderde porseleinen bouillonpotten

Afb. 6

Afb. 6 | Bouillonpot met tinnen deksel

Scharnierend handvat. Porseleinen binnendeksel.
 Drie gaten in de standring.
 Porcelaine de Paris. Florale decoratie en een scène van een interieur met drie mannen die een pijpje stoppen boven een ton met opschrift TABAC. Onder de blauwe mantel rechts signatuur AP.
 Aan de buitenkant van de bodem boven glazuur een verguld schildje en de vergulde initialen AP.

Gemerkt op het deksel: merk in de vorm van een gevleugeld paard (Pegasus) met MARQUE DÉPOSÉE.

Hoogte: 16,2 cm
 Diameter voet: 8,9 cm

NOTEN

- 1 J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 14.
- 2 Het afgebeelde exemplaar komt uit de collectie van Jan den Riet, ons oud-lid en penningmeester. Na zijn overlijden mocht ik dit exemplaar uit zijn verzameling kopen.
- 3 J.F.H.H. Beekhuizen - 19e en 20e eeuwse tinnen bouillonpotten, een verzameling, Amsterdam 2006, blz. 11.
- 4 In 19e en 20e eeuwse bouillonpotten, een verzameling, staat op blz. 29 een sustenteur afgebeeld die ook geen handvat op het deksel heeft. Maar wel gemerkt is: Alphonse Perrault.
- 5 Het inhoudsnummer is veranderd van 1 naar 2

Van peperstrooiers naar suikerstrooiers

Tekst en foto's: E. A. Erenst

Ik ben vermoedelijk niet de enige tinverzamelaar die begonnen is met het verzamelen van onder andere peperstrooiers. Dat was ruim 38 jaar geleden. De grote variatie in vormen sprak mij aan, evenals de betaalbaarheid en het ruime aanbod. Echter, na het 24e exemplaar in een kast te hebben geplaatst, was ik wel klaar!

Daarna heb ik mij toegelegd op het verzamelen van met name Franse kannen. De verscheidenheid is dermate groot, dat ik niet het idee heb, dat ik op zekere dag zal zeggen: "Ziezo - ik ben klaar!"

Maar het afgelopen jaar kon ik de verleiding niet weerstaan om een drietal grote suikerstrooiers uit Frankrijk (sucrier of saupoudreuse) aan te schaffen (afb. 1). Dit is niet geheel toevallig. Bijna alles wat er is gepubliceerd over Frans tin staat in mijn boekenkast. Bij het doorbladeren van deze boeken en catalogi viel mijn oog met regelmaat op afbeeldingen van zeventiende- en achttiende-eeuwse suikerstrooiers gemaakt in Lyon en Parijs.

Opvallend hieraan zijn de vormen, maar met name de afmetingen. De grootste strooier - uit Lyon - is ongeveer 24,0 cm hoog en staat afgebeeld in o.a.

Étain Français des XVIIe et XVIIIe siècle van

B.A. Douroff en *Les Etains - L'ABC du collectionneur*, een uitgave van Librairie Duponchelle. Deze achthoekige strooier is mijn inziens vrij zeldzaam.

Roger Verdier heeft in *La Poterie d'Étain en France du XVe au XXe siècle* - deel 5, een groot aantal Franse suikerstrooiers beschreven, maar dit type komt daarin niet voor.

In maart 2018 kwam een dergelijke strooier op de markt. De collectie Renner werd via Magnin Wedry - een Parijs veilinghuis - geveild. Daarin bevond zich een bijna identieke strooier gemaakt door Isaac Peudevin - een tinnegieter uit Lyon - omstreeks tweede kwart

achttiende eeuw. Ik heb op deze strooier geboden, maar mijn bieding bleek uiteindelijk te laag. Begin dit jaar kon ik echter een bijna identieke strooier verwerven via een antiquair uit Frankrijk.

Hoe het de afgelopen eeuwen is gegaan met het gebruik van specerijen in Europa is algemeen bekend, maar wanneer begon men met het gebruik van suiker? Suiker was in het begin van de zestiende eeuw al wel bekend in Frankrijk. Het werd eerder beschouwd als medicijn tegen koorts. In de zeventiende eeuw en later werd suikerriet geïmporteerd vanuit Cyprus, Rhodos, alsmede Madeira, de Canarische eilanden en de Azoren. De vraag naar dit luxeartikel nam verder toe. De Franse politicus Jean Baptiste Colbert, die tijdens het bewind van Lodewijk XIV o.a. belast was met de marine, koloniën, kunst en handel, verordonneerde in 1665 dat in het buitenland geraffineerde suiker niet meer geïmporteerd mocht worden. Dit had tot gevolg dat de suikerraffinaderijen in Duinkerken, Nantes, Bordeaux, la Rochelle, Marseille en Orléans tot bloei kwamen. In Amsterdam moesten in 1614 de raffinaderijen de werkzaamheden beëindigen omdat het gebruik van steenkool de lucht ernstig verpestte.

De vroege Franse suikerstrooiers, gefabriceerd met name in Parijs, zijn gemaakt vanaf het vierde kwart van de zeventiende eeuw. In kwalitatief opzicht zijn - mijns inziens - de suikerstrooiers gemaakt in Lyon in de laatste helft van de zeventiende eeuw en de eerste helft van de achttiende eeuw uitzonderlijk qua vorm en versiering.

Tenslotte: net als bij mijn peperstrooiers stel ik vast dat nu ik drie strooiers heb van verschillende vorm, afmetingen en herkomst, het klaar is - Ça suffit.

Afb. 1 Drie Franse suikerstooiers

Van peperstrooiers naar suikerstrooiers

Claude Laubreaux

Afb. 2 en 3 | **Suikerstrooier - Lyon**

Tinnegieter: Claude Laubreaux
2e/3e kwart 18e eeuw.

Merken: gietersmerk FIN met de letters
C L voor Claude Laubreaux en een
afbeelding van een vos.

Stadscontrolemerk Lyon met letters FF,
daarboven een kroon en het jaartal
1748 en links Lyon.

Hoogte 24,3 cm

Afb. 2

Afb. 3

Antoine II Morand

Afb. 4 en 5 | **Suikerstrooier - Lyon**

Tinnegieter: Antoine II Morand
4e kwart 17e/1e kwart 18e eeuw.
Merken: gietersmerk FIN/AM met
kleine roos voor Antoine II Morand,
meester in 1696.

Stadscontrolemerk Lyon met de letters
FF, daarboven een kroon/ Lion/7.

Hoogte: 23,2 cm

Afb. 4

Afb. 5

Van peperstrooiers naar suikerstrooiers

Afb. 6

Louis Lainé

Afb. 6 en 7 | **Suikerstrooier - Parijs**

Tinnegieter: Louis Lainé
4e kwart 17e/1e kwart 18e eeuw.
Merken: gietersmerk gekroonde fleur de lis met daaronder lauwertakken en de letter P voor Parijs en gietersinitialen LL voor Louis Lainé, meester in 1687.
Stadscontrolemerk gekroonde dubbele C met jaartal 1701 en P voor Parijs.

Hoogte 20,0 cm

Afb. 7

BRONNEN:

- Roger Verdier - La Poterie d'Étain en France du XVe au XXe Siècle Deel 5.
- Ferdinand Braudel - Beschaving, Economie en Kapitalisme 15e - 18e eeuw - Het spel van de Handel.

Joseph Giroldi, tinnenlepelgieter te Groningen

Tekst: J-P. Wortelboer

Dubbe noemt in zijn standaardwerk Joseph Giroldi als tinnegieter in Groningen¹. Zijn informatie terzake is gebaseerd op het stad Groninger adresboek uit 1854 (afb. 1).

Van Giroldi zijn geen gemerkte voorwerpen bewaard gebleven, waardoor het zoeken naar diens initialen J.G. niet extra stimulerend is. Een toevallige vondst in het archief van de Gouverneur des Konings - tegenwoordig spreken we van de Commissaris van de Koning - uit 1842 bracht het volgende aan het licht: Giroldi heeft in 1842 trouwplannen met Janna Rudel en dient allerlei officiële documenten aan te leveren. Dat kost hem de nodige moeite. De officier van Justitie te Groningen bericht over die aangelegenheid in de maand april 1842 aan de Gouverneur:

Joseph Giroldi, tinnenlepelgieter te Groningen

Met terugzending der rekweste van Johannes Christoffer Rödel en vrouw [Geesien Brands]... heb ik de eer ter kennis van UW HoogEdelGestrenge te brengen, dat de ter rekweste vermelde Joseph Giroldi, in het begin der vorige maand, des gevraagd aan mij heeft verklaard, en door vertooning van een brief gestaafd, dat zijn vader weigerachtig was, om hem de tot de voltrekking van zijn huwelijk benodigde bescheiden over te zenden, zoolang hij (Joseph Giroldi) in gebreke bleef, om aan hem eene som van pl.m. f 80.-, die hij ter zake van aan hem medegegevene tinnegieters vormen te vorderen had, en dat hij zich buiten staat bevond om aan die vordering te voldoen. Uit deze opgaven blijkt, dat de daadzaken, invoege die bij het rekwest, en later aan Heeren Burgemeester en Wethouders dezer Stad zijn opgegeven, niet met de waarheid overeenkomen. Wat de zaak zelve betreft, komt het mij voor, dat het aan Joseph Giroldi behoort te worden overgelaten, om zich, voor zooverre doenlijk, de noodige bescheiden, en waaronder ook zoude behooren eene vrijstelling van de productie van het Certificaat L.L., te verschaffen, terwijl hij – in geval de ambtenaar van den Burgerlijken Stand de door hem geproduceerde bewijsstukken als onvoldoende mogt beschouwen om daarop tot de voltrekking van het huwelijk te kunnen overgaan – zich alsdan zal kunnen wenden tot de Arrondissements-Regtbank, ten einde van deze eene uitspraak te erlangen ....

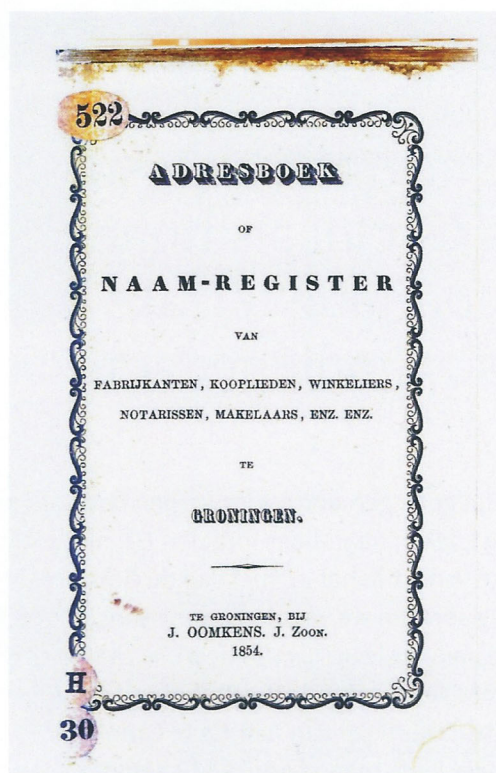
(Groninger Archieven, Gouverneur des Konings, toegang 800, Ingekomen en minuten van uitgaande stukken, inv. nr. 3683, 22 april 1842, nummer 6)

Giroldi zelf schrijft dat hij is geboren op 10 okt. 1818 te Pierco of volgens het paspoort Pogno in het Koninkrijk Sardinië, als zoon van Johan Batiste Giroldi en Maria Julini; dat hij in het jaar 1837 uit dat Rijk is vertrokken en op den 11 mei van genoemd jaar in het Koninkrijk der Nederlanden aangekomen; na welke tijd hij op verschillende plaatsen zijn bedrijf als tinnen lepel gieter heeft uitgeoefend en als zoodanig gepatenteerd geweest; dat hij in de twee laatste jaren in deze stad meest zich heeft opgehouden en zijn patent genomen.

Ik heb geen verder onderzoek gedaan in de archieven van de arrondissementsrechtbank te Groningen, maar het huwelijk van Joseph en Janna is nooit voltrokken. Wel werden uit haar in de periode 1841-1848 een viertal *onechte* kinderen geboren, die met de naam van de moeder in de registers van de burgerlijke stand werden opgenomen, maar waarvan het vaderschap mogelijk aan Giroldi zal zijn toe te rekenen. Giroldi komen we met verschillende beroepen tegen:

- in de periode 1837-1842 zal hij als **lepelgieter** hebben gewerkt
- in 1859 wordt hij één keer vermeld als **moesker**
- in 1854, en 1858 t/m 1861 als **tinnegieter** (afb. 2)
- in 1861, 1864 en 1866 respectievelijk als **gipsmaker** en als **gipsers**; in dat laatste jaar woont hij in Winschoten
- in 1862 en 1865 als **arbeider**, en in 1873 als **arbeider** te Stadskanaal
- in 1860 als **koopman** en in 1872 als **koopman** te Stadskanaal

De indruk bestaat dat hij het tinnegietersvak niet fulltime uitoefende.

Afb. 1. Titelpagina Groninger adresboek 1854

Nog enige wetenwaardigheden:

Joseph Giroldi is door Christiaan Frederik Reinders, **sjouwerman**, op 15 aug. 1857 in zijn huis (van Giroldi) te Groningen geslagen en met een vijl aan het hoofd verwond. Hij werd met een hevige bloeduitstorting, bewusteloos en in een plas bloed liggend gevonden. Vier maanden gevangenisstraf en de kosten van het geding ad f. 9,05.

(GrA, arr. rechtbank Groningen, toegang 883, inv. nr. 98, nummer 3011, 10 sept. 1857)

Joseph Giroldi, 41 jaar, **moesker**, geboren Novara in Italië, wonende te Groningen, aan de Kranenpoortenwal.

(GrA, arr. rechtbank Groningen, toegang 883, inv. nr. 100, nummer 3660, 13 okt. 1859)

Joseph Giroldi, **gipser**, 47 jaar, geboren Sardinië, wonende thans te Winschoten.

(GrA, arr. rechtbank Groningen, toegang 883, inv. nr. 107, nummer 5335, 9 mei 1866)

TINNEGIETERS.		
Rienewerf, J.	Guldenstraat	A 252.
Bruins, K.	Gelkingestraat	E 98b.
Huising, J.	Hooge Der-A	H 92.
Reijenga, T.	Brugstraat	" 121.
Amsing, B.	Voor Kleinpoortje	Q 48.
Reisiger Jr., H.	Steenilstraat	R 51.
Giroldi, J.	Kruidhuisgang	S 344.

Afb. 2. Tinnegieters vermeld in Groninger adresboek 1854

Op 6 jan. 1859 kopen Joseph Geroldi, **tinnegieter**, wonende te Groningen, en Anna Brands, op een publieke verkoping *een woning met grooten tuin, staande en gelegen op den wal in de Kraanpoortendwinger te Groningen, kadastraal bekend Groningen K 1075 en 1076, en de mandeelige gang K 1074, voor f. 510,-*.

(notaris mr. J.W. Quintus te Groningen, toegang 1869, inv. nr. 413, aktenummer 4, 6 jan. 1859)

Op 6 mei 1859 Joseph Geroldi, **tinnegieter**, wonende te Groningen, leent f. 400,- waarbij het op 6 jan. van dat jaar aangekochte huis hypothecair wordt verbonden. Hij tekent als: J. Giroldi.

(notaris mr. J.W. Quintus te Groningen, toegang 1869, inv. nr. 417, aktenummer 222, 6 mei 1859)

Op 9 okt. 1861 wordt dit huis publiek verkocht ten verzoeken van Joseph Giroldi, **gipswerker**, wonende te Groningen, in eerste echt gehuwd geweest met Hanna Brands, waaruit één nog minderjarig kind, Hindrik Giroldi, samen met de voogden over de minderjarige kinderen Jacobus en Annechien Texier, van Hanna Brands in eerste huwelijk met Pierre Bernard Jacques Texier. Opbrengst f. 800,-.

(notaris mr. C. de Ranitz te Groningen, toegang 1873, inv. nr. 180, aktenummer 192, 9 okt. 1861)

Het gezin van Joseph Giroldi is nader uitgewerkt in Groninger Tinboek van Jan Westers, pagina 194².

NOTEN

- 1 B. Dubbe e.a. – Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken, Amsterdam 2009, blz. 207, nr. 1731. Werkzaam: omstreeks 1854 tot 1865. Bestond niet meer in 1865. Bron: Dubbe (1978), p. 350. De Tinkoerier, december 2004, Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels', zes eeuwen Groningse tinnegieters door J.P.A. Wortelboer en bewerkt door A.A. Kooyman, p. 26: Joseph Giroldi 1854 - 1868. Adresboek Groningen, jaar 1854, J. Giroldi, Kruidhuisgang S 344. Joseph Giroldi, geboren Pogno, Italië, 10 oktober 1818, tingieter bij zijn 1e en 2e huwelijk, resp. in 1858 en in 1860, in 1865 arbeider, in 1868 gipsmaker. J. Geroldi (Giroldi) tingieter: vermeld in de staat van fabrieken, trafieken en bedrijven welke tussen 1 januari 1843 en 1 januari 1848 zijn opgericht (GAG, tabellen 39 zwart potlood-suppl. blauw). Werkt alleen zonder machines.
- 2 Jan Westers – Groninger Tinboek Historie, Tinnegieters en Tinwerk, Groningen/Bedum 2008, blz. 194, o.a.: 1e huwelijk met Hanna Brands, 2e huwelijk met Jacoba Boomgaard. Joseph Giroldi heeft waarschijnlijk als tinnegietersknecht gewerkt van omstreeks 1840 tot 1865. Bij wie hij gewerkt heeft is niet bekend.

Merk gevonden

Tekst en fotografie: J.F.H.H. Beekhuizen

In *Tin - Étain -Pewter - Zinn* staan op blz. 43 twee kannen afgebeeld, gemerkt Gorinchem. Een van de kannen (afb. 1) heeft een merk in het medaillon op het deksel in de vorm van de gekroonde roos met in de band van de kroon de gietersinitialen SP voor meester SP (afb. 2).

Onlangs werden mij gegevens aangereikt betreffende meester SP. Het zou gaan om de tinnegieter Samuel Pijffer die in 1709 in Gorinchem werd geboren. Hij overleed op 15 januari 1788, dit volgens de lijst van overledenen, geregistreerd bij de Franciscaner Missiepost in Gorinchem.

Hij ging in ondertrouw op 25 april 1748 in Gorinchem en huwde op 23 mei in datzelfde jaar, zowel voor de burgerlijke stand als voor de kerk. Zijn echtgenote was Maria van Dousborch, dochter van Petrus van Dousborch en Wilhelmina Dirx van Cuijck. Zij werd geboren in januari 1717 en in Heusden gedoopt op 3 januari 1717. Overleden op 23 september 1794 in Gorinchem en aldaar begraven op 30 september.

Zij kregen drie kinderen:

01-01-1749	Johannes Nicolaas
30-07-1750	Cornelia Henrica
12-02-1755	Wilhelmina

Zowel bij het huwelijk als bij de doop van hun kinderen was Samuel Hollander getuige. Samuel Pijffer werd vermeld als meester-tinnegieter.

Objecten gemerkt met de gekroonde roos met de gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Afb. 1. Maatkan gemerkt met gekroonde roos en gietersinitialen SP

< *Afb. 2. Merk van Samuel Pijffer*

Merk gevonden

Afb. 3

Afb. 3 en 4 | **Maatkan**

Horizontale gietnaad. Tweekakig scharnier met haakvormige duimrust. Gebogen handvat. Vlakke bodem. Op het deksel gegraveerde eigenaarsinitialen HDK en nummer 5. Boven aan het handvat ingeslagen ijkcijfers 78 voor 1778. Aan de binnenkant van de kraag is rechts van het handvat een maatpegel aangebracht.

Gemerkt in het medaillon op het deksel: gekroonde roos met in de band van de kroon gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Hoogte: 24,5 cm
Diameter bodem: 10,7 cm
Gewicht: 1460 g

Literatuur:

J.F.H.H. Beekhuizen - Tin - Étain - Pewter - Zinn, 25 jaar Nederlandse TinVereniging, Tin van de leden, Amsterdam 2018, blz. 45, nr. 24.

Afb. 4

Afb. 5

Afb. 5 en 6 | **Maatkan**

Horizontale gietnaad. Tweekakig scharnier met haakvormige duimrust. Gebogen handvat. Vlakke bodem. Aan de buitenkant van de kraag - rechts van het handvat - ingeslagen ijkmerk van Gorinchem en de ijkcijfers 85, 88 en 91 voor 1785, 1788 en 1791. Aan de binnenkant van de kraag is rechts van het handvat een maatpegel aangebracht.

Gemerkt in het medaillon op het deksel: gekroonde roos met in de band van de kroon deels weggesleten gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Hoogte: 23,0 cm

Diameter bodem: 10,6 cm

Gewicht: 1410 g

Afb. 6

Afb. 7

Afb. 7 en 8 | **Maatkan**

Horizontale gietnaad. Tweekakig scharnier met haakvormige duimrust. Gebogen handvat. Vlakke bodem met grove draairingen. Op het deksel ingeslagen eigenaarsinitialen YD en letter K.

Aan de buitenkant van de kraag ingeslagen ijkmerk van Zaltbommel tussen de ijkcijfers 17 en 86 voor 1786. Aan de binnenkant van de kraag is rechts van het handvat een maatpegel aangebracht.

Gemerkt in het medaillon op het deksel: gekroonde roos met in de band van de kroon gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Hoogte: 22,3 cm

Diameter bodem: 10,8 cm

Gewicht: 1370 g

Afb. 8

Afb. 9

Afb. 9 en 10 | **Kan met sneb**

Horizontale gietnaad. Tweekakig scharnier met haakvormige duimrust. Gebogen handvat. Vlakke bodem.

Gemerkt aan de binnenkant van het deksel: gekroonde roos met in de band van de kroon gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Hoogte: 21,5 cm

Diameter bodem: 9,5 cm

Gewicht: 1148 g

Literatuur:

J.F.H.H. Beekhuizen - Pewter Ware 47 - Works of Art, juni 2020, Amsterdam 2020, blz. 19 en 19, nr. 4.

Afb. 10

Afb. 11

Afb. 11 en 12 | **Kan met sneb**

Horizontale gietnaad. Tweekakig scharnier met haakvormige duimrust. Gebogen handvat. Vlakke bodem.

Gemerkt aan de binnenkant van het deksel: gekroonde roos met in de band van de kroon gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Periode: 4e kwart 18e eeuw

Hoogte: 21,0 cm

Diameter bodem: 9,5 cm

Gewicht: 1116 g

Conditie: ***

Patina: middelgrijsgroen

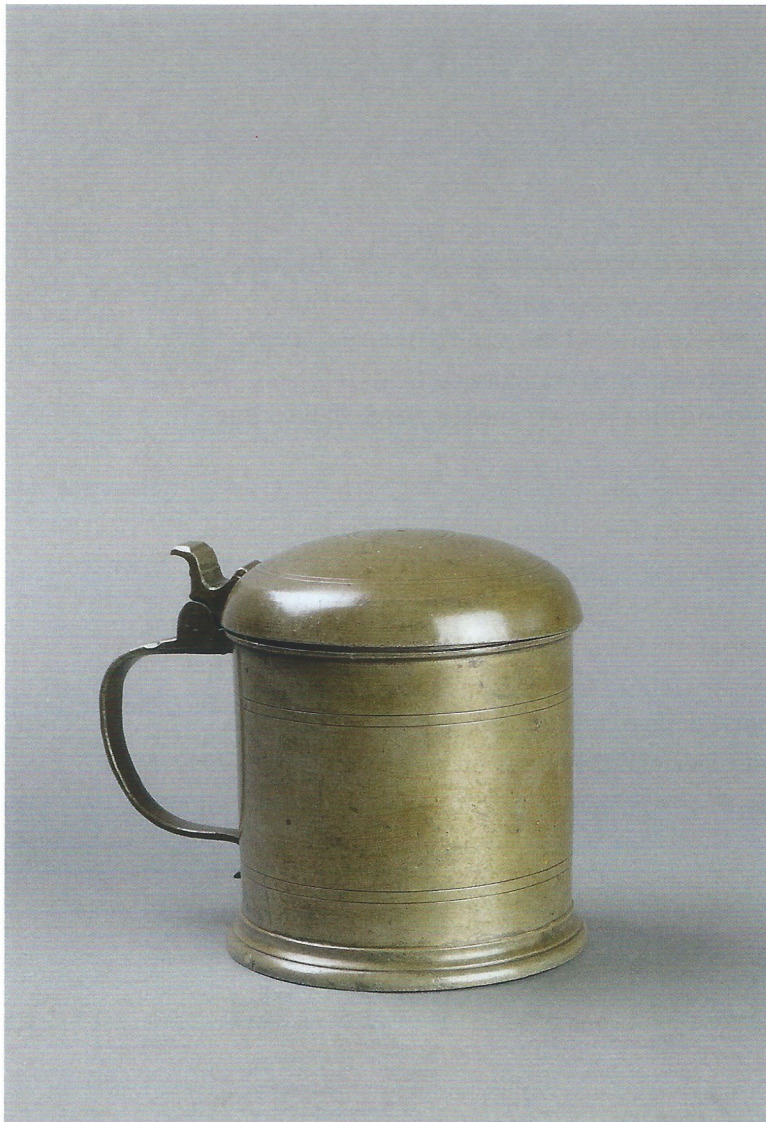
Literatuur:

J.F.H.H. Beekhuizen - Pewter Ware 38
- Works of Art Tefaf 2017, Amsterdam
2017, blz. 42 en 43, nr. 18.

Afb. 12

Afb. 13

Afb. 13 en 14 | **Drinkbeker met deksel**

Geen zichtbare gietnaad. Tweekakig scharnier met haakvormige duimrust. Gebogen handvat. Inspringende bodem. Aan de buitenkant van de bodem gepunte eigenaarsinitialen (.)K.

Gemerkt aan de buitenkant van de bodem: gekroonde roos met in de band van de kroon gietersinitialen SP voor Samuel Pijffer.

Hoogte: 11,1 cm
Diameter voet: 10,2 cm
Gewicht: 554 g

Literatuur:

J.F.H.H. Beekhuizen - Tin - Étain - Pewter - Zinn, 25 jaar Nederlandse TinVereniging, Tin van de leden, Amsterdam 2018, blz. 47, nr. 26.

Afb. 14

Nederlandse merken met stadspoorten

Tekst: A. Korstjens

Initialen of complete namen zijn natuurlijk de beste kenmerken om gietersmerken toe te schrijven aan een bepaalde tinnegieter. Maar ook engeltjes, roosmerken en stadswapens kunnen een goed idee geven van de identiteit van de tinnegieter. Slechts enkele keren werden ook stadspoorten gebruikt in tinmerken. Als je weet om welke toren het gaat weet je ook in welke richting je moet zoeken. Vergelijkbaar dus met stadswapens.

Binnen de Nederlandse tinmerken kan ik slechts vier merken vinden met stadspoorten, in België zou dat aantal groter moeten zijn volgens de informatie die ik een tijdje geleden van Philip Probst kreeg.

Wie heeft aanvullingen op deze inventarisatie?

Als ik in dit verhaal schrijf over stadspoorten, moet dat ruim geïnterpreteerd worden. Poorten kunnen stadspoorten, stadstorens, maar ook kasteelpoorten of soms volledige kastelen of burchten zijn.

1597

1635

1657

1659

1698

Let wel op dat poorten regelmatig her- of verbouwd werden. Zie bijvoorbeeld de vele vormen van deze niet meer bestaande stadspoort uit Alkmaar. Drie kantelen, méér kantelen, zonder openingen (ramen), mét openingen.

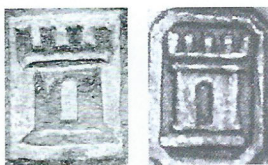
De toren in dit merk uit Alkmaar is gebaseerd op de z.g. Rootoren. Die is diverse malen verbouwd, maar deze toren lijkt een kruising van de versies uit 1597 en de versie uit 1659.

Beide afbeeldingen geven overduidelijk de poort uit het stadswapen van Gorinchem weer. Hoewel pas in 1816 officieel het stadswapen van Gorinchem, is de afbeelding veel ouder. Volgens dhr. R. van Dijk van het archief Gorinchem betreft het hier absoluut een fantasiepoort. Een dergelijke poort heeft in Gorinchem nooit bestaan.

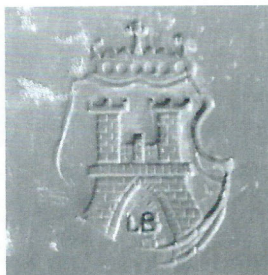

Het huidige gemeentewapen van Gorinchem.

Soms met 4 maar soms ook met 5 kantelen.

Welke (niet meer bestaande) toren uit Middelburg? hiervoor model stond is nog niet bekend.

Fantasie stadspoort met de initialen LB. Louis Borgsteijn (NTT 3714) uit Zeist/Leerdam.

Wrak OB71

Tekst: A. Vos

Afb. 1. Deksel met huismerk of eigenaarsmerk

In *de Tinkoerier* jg. 23-2 (december 2015) zijn 51 van de 89 stukken tin uit de ton uit wrak OB 71, de beurtvaarder van omstreeks 1620, i.e. ton [MA] OB71-305, gepubliceerd.

Waarom het bij die 51 stukken is gebleven, en niet alle 89 stukken zijn behandeld, is niet duidelijk. Een van de stukken die niet gepubliceerd werden, is object [MA] OB71-305-64. Het betreft een deksel met eenkavig scharnier met duimrust in de vorm van twee eikeltjes en een versierd handvat. Het is nogal dikwandig gegoten en dus vrij zwaar. De bijbehorende kan ontbreekt helaas.

Er is een aantal merken duidelijk zichtbaar:

- een ingekrast huismerk of eigenaarsmerk midden boven op het deksel, nauwelijks zichtbaar (afb. 1)
- in het midden aan de binnenkant van het deksel een schip met één razeil (afb. 2)
- twee identieke gietersmerken op de boven- en voorkant van het deksel (afb. 3)

Afb. 2. Eigenaarsmerk binnenkant deksel

Afb. 3. Twee identieke gietersmerken

Het handvat is versierd met druiventrossen en acanthusbladeren (afb. 4). Ter volledigheid nog hoe het object in de database (Adlib) staat opgenomen (afb. 5):

De eenkake deksel van een tinnen kan met het handvat. Het handvat is gebogen en heeft een slingerende rank met afwisselend een druiven tros en druivenblad in reliëf. De duimrust is in de vorm van 2 eikels. Op de buitenzijde van de deksel 2 identieke onduidelijke merken en bovenop de deksel een ingekrast huiskmerk. Aan de binnenzijde van de deksel een afbeelding van een schip met onleesbare tekst rondom. Het lijkt alsof dit een munt is, die in de deksel is vastgesmolten. Deze deksel maakt deel uit van een grote partij tinnen voorwerpen die zich in een ton, OB71-305, bevonden. Gezien de beschadigde staat van de vele tinnen voorwerpen wordt verondersteld dat deze lading omgegoten zou gaan worden.

Afb. 4. Reliëfversiering op handvat

Nummers	Soort	inventarisnummer	Nummer	OB71-305-64
		oud nummer		OB71-305 (1 t/m 88)
		vondstnummer		B71-25
		volgnummer invoer		2578
Identificatie	Objectnummer	[IMA]OB71-305-64		
	Objectcategorie			
	Objectnaam	deksel kan		
	Beschrijving	De eenkake deksel van een tinnen kan met het handvat. Het handvat is gebogen en heeft een slingerende rank met afwisselend een druiven tros en druivenblad in reliëf. De duimrust is in de vorm van 2 eikels. Op de buitenzijde van de deksel 2 identieke onduidelijke merken en bovenop de deksel een ingekrast huiskmerk. Aan de binnenzijde van de deksel een afbeelding van een schip met onleesbare tekst rondom. Het lijkt alsof dit een munt is, die in de deksel is vastgesmolten. Deze deksel maakt deel uit van grote partij tinnen voorwerpen die zich in een ton, OB71-305, bevonden. Gezien de beschadigde staat van de vele tinnen voorwerpen wordt verondersteld dat deze lading omgegoten zou gaan worden.		
Datering	Datering van	Tot		
	Bijzonderheden			
Fysieke kenmerken	Materiaal	Metaal Tin		
	Afmetingen (vrije tekst)			
Opschriften en merken	Bijzonderheden			
Huidige standplaats	Huidige standplaats	ZEC		
Vondstomstandigheden	Scheepswrak	B71QFL		
	Datering / Vergaan	1600 - 1624		
	Bijzonderheden	op kim, in ton		

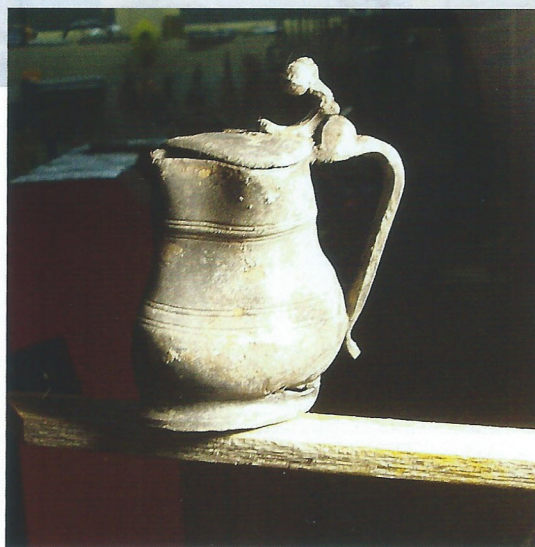

Afb. 5. Gegevens in de databank

Ooproep aan de lezers (1)

Afb. 1. Bodemvondsten uit de Noordzee

Afb. 2. Kannetje met Rotterdams merk

Op de foto ziet u een aantal tinnen voorwerpen, gevonden in de Noordzee in de buurt van wrakken, waarschijnlijk van Nederlandse schepen die in de zeventiende eeuw in een zeegevecht met de Engelsen tot zinken zijn gebracht.

Afgebeeld zijn o.a. laatkoppen, klisterspuiten en zuigflesjes, alsmede een zeer bijzonder kannetje, Rotterdams gemerkt. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed stelt naar deze wrakken een onderzoek in. Van de afgebeelde voorwerpen heeft de RCE alleen deze foto. Bestudering van de objecten zou tot meer informatie kunnen leiden. In het belang van het onderzoek verzoeken wij de lezer die een afgebeeld object heeft of kent, dit aan ons te berichten. Wij proberen dan te bemiddelen in verdere bestudering.

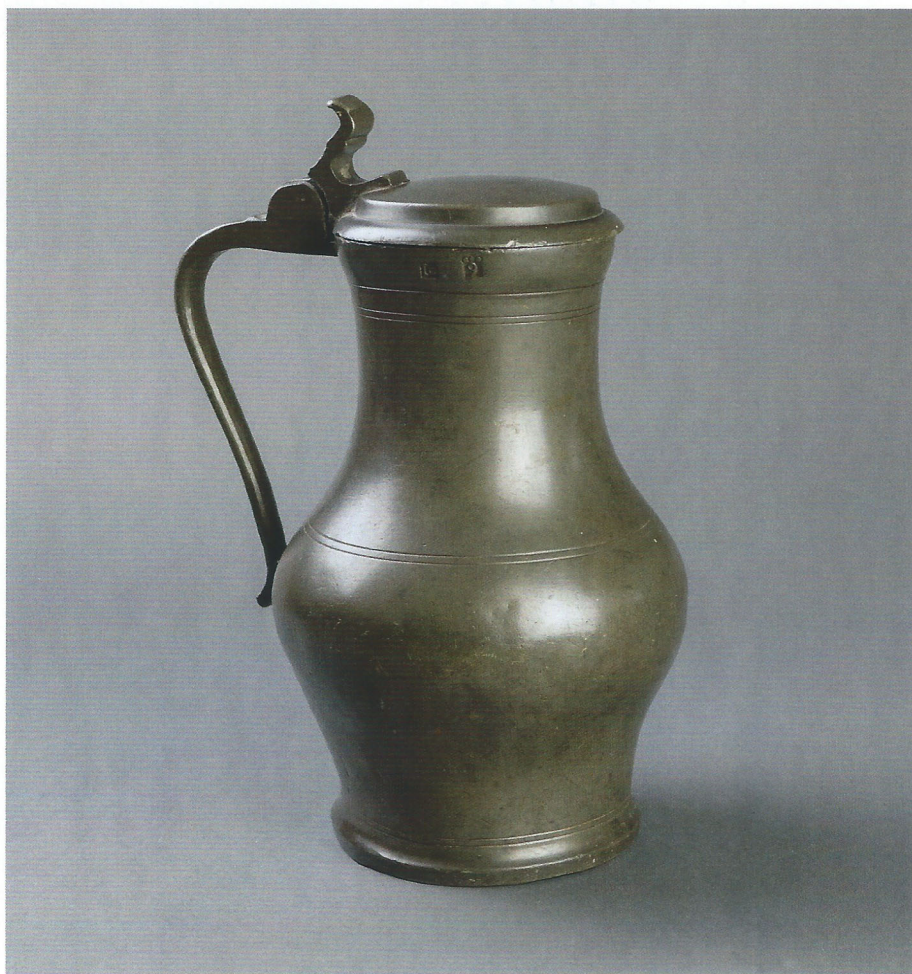
Reacties graag aan de redactie.

Afb. 3. Merk met gietersinitialen IPVH en RD voor Rotterdam

Het merk op het handvat van het kannetje: stadsmerk van Rotterdam met de gietersinitialen IPVH voor Jan Pieters van 't Hoff, geboren 1609, overleden 1669. Dubbe e.a. - *Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken*, Amsterdam 2009, blz. 307, nr. 1907 en 1907-1.

Oproep aan de lezers (2)

Afb. 1 Maatkan met ijken, Utrecht

Afb. 2

Stadsmerk van Utrecht en
gietersinitialen AVS voor Abraham
van Someren, werkzaam
omstreeks 1746 tot omstreeks
1767.

In verband met een publicatie - gepland in 2022 - over Utrechtse
tinnegieters en hun tin zoeken wij Utrechts tin.

Er staat al een aardige hoeveelheid afgebeeld in Tin - Étain - Pewter
- Zinn, maar misschien zijn er nog objecten onder de leden die niet
gepubliceerd zijn.

De uitgave wordt gemaakt door twee conservatoren van het
Openluchtmuseum in Arnhem met medewerking van Jan Beekhuizen
(fotografie en beschrijvingen) en wordt uitgegeven door de Stichting
Nederlandse Tinbibliotheek.

**Graag een foto en een korte omschrijving van het object naar:
info@janbeekhuizen.nl**

Het ligt in de bedoeling alle nieuwe vondsten te fotograferen in de
Nieuwe Spiegelstraat in Amsterdam. Jan Beekhuizen zal na ontvangst
van uw aanmelding contact met u opnemen voor een afspraak.

de Tinkoerier

activiteiten en tarieven 2021

DATA BIJEENKOMSTEN NEDERLANDSE TINVERENIGING

2021: 29 mei	Paterswolde - mogelijkheid tot overnachting (o.v.b)
2021: 30 oktober	Uden - Museum Krona - mogelijkheid tot overnachting (o.v.b)

DATA BIJEENKOMSTEN VLAAMSE TINVERENIGING

2021: 28 maart	Bijeenkomst in Lokeren (o.v.b)
2021: 24 okt.	Bijeenkomst in Lokeren (o.v.b)

DATA BIJEENKOMSTEN GEWICHTEN EN MATEN VERZAMELAARSVERENIGING

2021: 23 maart	Voorjaarsveiling en jaarvergadering (o.v.b)
2021: 29 mei	Tafeltjesmarkt (o.v.b)
2021: ?? sept.	Tafeltjesmarkt in het Weegschaalmuseum (o.v.b)
2021: 30 okti	Najaarsveiling (o.v.b)

TARIEVEN NEDERLANDSE TINVERENIGING

Contributie, incl. 2x de Tinkoerier	€ 65,00
Abonnement de Tinkoerier	€ 50,00 (excl. verzendkosten)
Losse nummers	€ 25,00 (excl. verzendkosten)
Oudere gebruikte nummers	€ 7,50 (excl. verzendkosten)
Advertentie in de Tinkoerier	€ 100,00 (hele pagina)

COLOFON

Ontwerp en lay-out
Oranje boven, 's-Hertogenbosch
Drukkerwerk De Koning Repro, Ridderkerk

Foto voorzijde omslag
Stilleven met hoog bierglas
Jan Jansz van de Velde III in het
Rijksmuseum Amsterdam (SK-A-2362)
Foto achterzijde omslag
Detail suikerstrooier Lyon

OPROEP

Als u oude Tinkoeriers wilt afstaan ontvangt de vereniging deze graag. Wij bieden ze voor € 7,50 ter verkoop aan. De opbrengst komt ten goede aan de verenigingskas. Neem hiervoor contact op met Henk van Wijk (0180 - 61 79 66).

DETAIL SUIKERSTROOIER LYON